

Blad als
MOTOR

Hans Kramer kijkt terug op veertig jaar kweken in droge, schrale zandgrond en weet zeker: 'Als we niet steeds organische stof in de vorm van bladaarde hadden toegevoegd, was de kwekerij een schaduw geweest van wat hij nu is.' Bovendien levert bladaarde de beste potgrond.

tekst en beeld HANS KRAMER

Honderd jaar geleden bestond de schrale Veluwe grond van onze kwekerij nog uit heide en stuifzand. De afgelopen veertig jaar hebben we heel wat ervaring opgedaan met het verbeteren en vochthoudender maken ervan. De meningen over het onderwerp bodemverbetering lopen echter nogal uiteen. Soms lees je verhalen dat planten het zelf maar moeten zien te redden. Alleen op deze manier zouden ze sterk worden.

Een beetje hulp

Niets doen aan grondverbetering klinkt natuurlijk heel aantrekkelijk. Maar wij hebben de ervaring dat dit alleen werkt bij heel specifieke beplantingen, zoals bijvoorbeeld in een prairietuin. Bovendien moet je dan je keus beperken tot de allersterkste soorten, die voor die bepaalde grondsoort geschikt zijn. Maar met een beetje hulp in het begin - planten zijn net baby's - wordt het veel gevarieerder en zullen de planten zich uiteindelijk ook beter redden. Vandaar dat wij een voorstander zijn van de klassieke grond- en plantgatverbetering. Tuinieren, en zeker het planten, is iets kunstmatigs. De plant is opgekweekt in een pot en moet het, in wat voor tuinsituatie dan ook, maar zien uit te zoeken. Dat kan een tuin in een nieuwbouwwijk zijn met dode, opgespoten grond zonder enige structuur. Of een oude border, of een plek die helemaal uitgeput is omdat er een buxusheg heeft gestaan. We kunnen het niet genoeg benadrukken, bespaar dan niet op organisch materiaal! Organisch materiaal is de motor van de bodem: het zorgt ervoor dat er genoeg bodemleven is en dat dit ook actief blijft. De organische stof wordt afgebroken door het bodemleven waardoor humus ontstaat. Een grond die rijk is aan organische stof houdt meer vocht vast en bindt voeding.

Bladaarde maken

Het voert te ver om in deze aflevering het zelf composteren van organisch afval uitvoerig te bespreken, maar ik wil het wél over afgevallen blad hebben. Al was het alleen al om het feit dat je in de herfst kliko's vol met blad aan de weg ziet staan. Onbegrijpelijk! Het is werkelijk het zwarte goud voor de tuin! We horen vaak verhalen dat het blad niet wil verteren, maar als je het goed composteert is het eigenlijk heel eenvoudig.

Maak twee vakken van kippengaas van ongeveer 1 x 1 meter. Verzamel het blad bij vochtig, regenachtig weer met de hark; je neemt dan wat bovenste grond- en humusdeeltjes mee die veel bodemleven bevatten. Gooi zo'n 20 centimeter blad in het ene gaasvak en strooi het af met een dun laagje grond (of nog beter: oude compost). Doe dat nog een paar keer en stamp het elke keer

Kant-en-klaare potgrond met stukjes half verteerd blad.

goed aan zodat het een vast geheel wordt. Hierdoor zal het blad gaan fermenteren (net als bij Bokashi). Als dat een half jaar gelegen heeft pakken we de greep of mestvork en gooien het materiaal in de naastgelegen bak. Plakken van blad maak je los en meng je wat door elkaar. Dit keer stampen we niet aan, zodat er zuurstof bij kan. Nu begint het composteringsproces, het bodemleven komt op gang. Gooi de boel na een maand of drie nog eens om en in de meeste gevallen heb je na anderhalf jaar goede bladaarde.

En nu ... potgrond

Die bladaarde die je gemaakt hebt levert de beste potgrond die je je maar in kunt denken. Wij potten er nu al zo'n 35 jaar onze planten in op. Maar het recept is in al die jaren wel wat aangepast. Omdat we met z'n allen het gebruik van turf moeten terugdringen leg ik graag uit hoe je met bladaarde een uitstekende potgrond kunt maken. Maar eerst dit: wat is het toch jammer dat het ►

Hopen blad liggen klaar.

gebruik van turf hier in Nederland nauwelijks een punt van discussie is. In Groot-Brittannië is *peatfree compost* (turfvrije potgrond) de normaalste zaak van de wereld, hoewel de afspraak om het gebruik van turf in 2020 geheel uit te bannen niet nagekomen is. Duidelijk is wel dat we hier niet op de grote potgrondbedrijven moeten gaan wachten. Wie een paar bomen in de tuin heeft of uit de berm wat afgevallen blad kan verzamelen, hoeft nooit meer potgrond te kopen.

Hoe het composteren van het blad in zijn werk gaat las je hiervoor al. Maar als je er potgrond van wilt maken is het zaak deze niet te veel laten verteren. Het moet niet zo fijn worden als aarde, want dan wordt de grond veel te zwaar en te gronderig.

Belangrijk is dat de bladaarde zijn luchtigheid behoudt, en dat bereik je als volgt. Zorg dat je composthopen van verschillende jaargangen hebt. Een truc die wij toepassen is om bijvoorbeeld twee derde bladcompost van twee jaar oud te mengen met een derde eenjarige bladcompost. Hierdoor heb je een deel blad wat minder verteerd is en daardoor een veel luchtiger potgrond geeft. Verder moet de potgrond een paar stabiele grondstoffen hebben die langzaam of helemaal niet verteren, om de luchtige structuur te behouden. Meng er dus wat grof zand door (flugsand, een poreus materiaal van vulkanische oorsprong uit het Rijngebied) en wat fijne boomschors. In plaats van het zand kun je er ook wat lavagranulaat doormengen. Hier op de kwekerij houden we aan: 80% pure bladaarde, bestaande uit twee jaargangen, 10% zand of lava en 10% boomschors.

Stikstof

Het potgrondmengsel dat je nu hebt voelt en ruikt heerlijk, maar is nog niet compleet. Alhoewel bladaarde van zichzelf (in tegenstelling tot turf) veel voedingsstoffen in zich heeft, komen deze slechts langzaam vrij. Het gehalte aan fosfaat en kali is eigenlijk altijd meer dan voldoende. En over de pH, de zuurgraad, hoef je je al helemaal geen zorgen te maken. Ik weet niet waar dat hardnekkige fabeltje vandaan komt dat bladaarde zuur is. Eerder het tegendeel is waar. Bij ons schommelt de waarde altijd tussen de 6,5 en de 7. Kalk hoeft dus absoluut niet toegevoegd te worden!

Het enige wat we nodig hebben is wat extra stikstof. Als het hierboven genoemde recept net doorgemengd is, kan het eenjarige blad wat nog niet geheel verteerd is eerst wat stikstof aan de grond onttrekken. Dat is een technisch verhaal, waar ik hier niet verder op inga. Maar het is dus zaak een organische (biologische) meststof toe te voegen waar naar verhouding veel stikstof in zit. Gebruik geen kunstmest, want dan schaad je het bodemleven waar dit mengsel nu juist zo rijk aan is. Hoeveel moet je nu toevoegen? Dat hangt natuurlijk van de specifieke meststof af, maar meestal is zo'n 400 tot 600 gram voldoende voor een kruiwagen van 80 liter. Meestal staat er ook wel een dosering op de zak voor gebruik in potgrond.

Voordelen

Het voordeel van zo'n potgrond op basis van bladaarde is dat die veel langer meegaat dan die op basis van turf. U kent het wel: uitgeleefde droge kluiten waar geen greintje bodemleven meer in zit en die je ook nauwelijks weer vochtig kunt krijgen. Dat zul je bij een potkluit op basis van bladaarde nooit meemaken. Hooguit is het materiaal helemaal fijn verteerd, maar het blijft goed aanvoelen en je krijgt het na uitdrogen ook weer makkelijk vochtig. De enige twee nadelen die je zou kunnen noemen is dat bladaarde zwaarder is om te vervoeren en dat het minder water vasthoudt. In warme en droge periodes moet je zeker meer gieten dan bij planten die in een turfmengsel zijn opgepot. Daar staat weer tegenover dat een plant met een potkluit op basis van bladaarde veel beter draineert en dat is zeker voor potten en bakken die je in de winter buiten laat staan een groot voordeel. Een laag potscherven of kleikorrels onder in de pot is beslist niet nodig. ♦

Het heeft even tijd nodig voordat de hopen voldoende zijn verteerd

Foto: Maayke de Ridder

HANS KRAMER

Hans Kramer is kweker. Op zijn kwekerij De Hessenhof in het Gelderse Ede vind je een grote keuze aan biologisch geteelde vaste planten, die hij samen met zijn vrouw Miranda opkweekt en vermeerdert.

Hans is een pleitbezorger van sterke, botanische soorten, die je ook in de natuur kunt aantreffen en die in de tuin jarenlang meegaan. Meer info: www.hessenhof.nl.

